

IKÄRUOKA

Ikäihmisten ruokapalvelut muuttuvassa toimintaympäristössä

VNK84/04/2017

1.3.2017-31.12.2018

Ikäihmisten kotona asumista tukevat ruokapalvelut nyt ja tulevaisuudessa

IKÄRUOKA-hankkeen loppuseminaari
12.12.2018

Iltapäivän ohjelma

13:00-13:05	Tervetuloa Seminaarin puheenjohtaja neuvotteleva virkamies Sirpa Sarlio, STM
13:05-13:20	Avauspuheenvuoro Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko
13:20-13:30	Tulevaisuuden muistelua – "muistele" miten ruokailusi sujuu 80-vuotiaana? Miten voit varautua ruokailussa ilmaantuviin vaikeuksiin?
13:30-14:15	Mitä ikääntyneet haluavat ruokapalveluilta ja mitä ruokapalvelut haluavat tarjota ikääntyneille? Nykytilan ja tulevaisuuden tarpeiden tarkastelua selvitystyön perusteella
14:15-14:45	Kahvitauko
14:45-15:30	Ratkaisuja tarpeisiin – mihin voimme vaikuttaa heti ja mihin pitemmällä aikavälillä? Toimenpide-ehdotuksia ikääntyneiden kotona asumista tukevien ruokapalvelujen kehittämiseen
15:30-15:45	Kommenttipuheenvuoro – mitä ehdotukset tarkoittavat käytännössä? Pirjo Hakala-Lahtinen
15:45-16:00	Seminaarin päätös - Mitä viet mukanas omaan toimintaympäristöösi?

Ikäruoka-hankkeen toteuttajat

- **Itkonen Suvi**, tutkijatohtori, ETT, HY
- **Huhtala Marjut**, toiminnanjohtaja, ETM, Amko ry
- **Jämsén Päivi**, projektikoordinaattori, ETM, Amko ry
- **Mertanen Enni**, yliopettaja, FT, JAMK
- **Mäkeläinen Paula**, yliopettaja, TtT, XAMK
- **Paavola Saira**, projektityöntekijä, ETM, Gery ry
- **Raulio Susanna**, erikoistutkija, FT, THL
- **Suominen Merja**, toiminnanjohtaja, dosentti, Gery ry
- **Tiukkanen Riitta**, yliopettaja, ETL, XAMK
- **Valve Raisa**, yliopistonlehtori, FT, HY

Ikäruoka-hankkeen ohjausryhmä

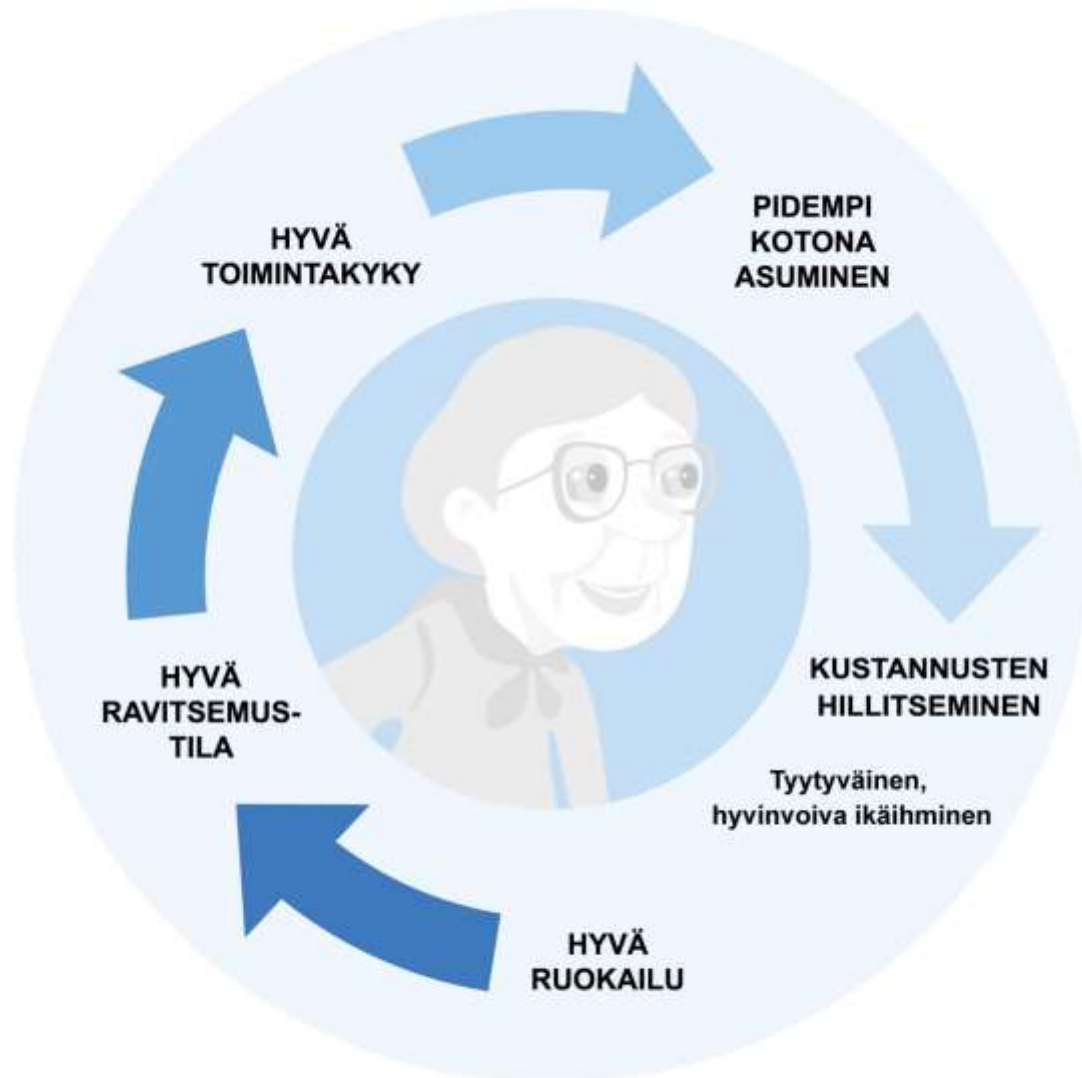
- Sarlio Sirpa, STM (pj)
- Huttunen Minna, MMM
- Hynynen Raija, YM
- Karppanen Satu, STM
- Kellokumpu Jenni, VM
- Koskela Petri, MMM

Asiantuntijajäsenet:

- Ekebom Ralf, STM (12/17 saakka)
- Hautaniemi Antti, STM (12/17 -)
- Lyytikäinen Arja, VRN

Ikäruoka-hankkeen tavoitteet

- päätavoitteena oli tuottaa kattava kuva ikääntyneiden ruokapalveluiden nykytilasta sekä suosituksia ja ehdotuksia, siitä miten ruokapalveluja tulee kehittää, jotta ne tukevat ikääntyneiden kotona asumista.
- osatavoitteina oli tuottaa tietoa ja ehdotuksia:
  1. keinoista, joilla iäkkäiden terveyttä ja hyvinvointia voidaan lisätä ravitsemusta ja ruokapalveluita kehittämällä
  2. indikaattoreista, joilla voidaan seurata kotona asuvien ruokapalvelujen ravitsemuksellista tasoa ja hinta-laatusuhdetta
  3. ikääntyneiden ruokapalveluihin liittyvistä liiketoimintamahdollisuuksista ja tuoteinnovaatioista

12.12.2018

Kuvio 15. Hyvän ruokailun ja ravitsemuksen positiiviset vaikutukset ikääntyneelle ja yhteiskunnalle.

Mitä ikääntyneet haluavat
ruokapalveluilta ja
mitä ruokapalvelut haluavat tarjota
ikäntyneille?

Nykytilan ja tulevaisuuden tarpeiden tarkastelua selvitystyön perusteella

IKÄRUOKA-hankkeessa käytetyt aineistot

- **Nykytilan tarkastelussa**

- Ikääntyneiden ravitseminen

- Väestötutkimuksia (ATH 2012-2016, FinTerveys 2017)

- Ikääntyneiden ruokapalvelukokemukset

- Kirjallisuuskatsaus, haastattelut, kirjekysely

- Ruokapalvelujen näkökulma

- e-kysely, kirjallisuuskatsaus, benchmarkkaus, Internet-hakuja, haastatteluja

- **Tulevaisuuden tarkastelussa**

- Haastattelut, e-kyselyt, tulevaisuustyöpajat

Ikäruoka-hankkeen osaraportit

(linkit tulevat Gery ry:n nettisivuille)

1. **Itkonen S.** Ikääntyneiden ruokapalvelukokemukset – kirjallisuuskatsaus. Ikäihmisten ruokapalvelut muuttuvassa toimintaympäristössä –hanke. Helsingin yliopisto 2018.
2. **Itkonen S.** Ikääntyneiden kotona asumista tukevat ruokapalvelut ja niiden tukipalvelut – esimerkkejä EU-maista – kirjallisuuskatsaus. Ikäihmisten ruokapalvelut muuttuvassa toimintaympäristössä -hanke. Helsingin yliopisto 2018.
3. **Jämsén P, Huhtala M.** Selvitys kotona asuvien ja kotihoidon piiriin kuuluvien ikäihmisten kotiateriapalveluista. Ikäihmisten ruokapalvelut muuttuvassa toimintaympäristössä –hanke. Ammattikeittiöosaajat ry 2017.
<http://www.amko.fi/hankkeet/ikaihminen-ruokapalvelut/>.
4. **Kinnunen M, Kuusjärvi S, Lyytikäinen K, Puputti K, Sinisalo H, Uusimäki K.** Kotona asuvien ikääntyneiden ruokapalvelujen hyviä käytäntöjä ja kokeiluja. RAV231 Ruokapalvelujen suunnittelu -kurssin projektityö, Helsingin yliopisto 2018.
5. **Könönen I, Mäkelä K, Salo T, Uimonen L ja Willman M.** Kotona asuville ikääntyville suunnatut kestävät ruokapalvelut. RAV231 Ruokapalvelujen suunnittelu -kurssin projektityö, Helsingin yliopisto 2018.
6. **Mertanen E.** Ikäihmisten ruokapalvelut. Palvelumalleja kotona asuville. Työpaperi. Ikäihmisten ruokapalvelut muuttuvassa toimintaympäristössä –hanke Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu (painossa) 2018,
www.theseus.fi
7. **Mäkeläinen P, Tuikkanen R.** Selvitys ruokapalveluiden nykytilasta ja tulevaisuuden tarpeista ikääntyneiden näkökulmasta. Xamk Kehittää 56. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu (painossa), 2018 Verkojulkaisu:
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-113-2>.
8. **Paavola S.** Testissä ikäihmisten kotiaterioita pääkaupunkiseudulla. Verkojulkaisu osoitteessa:
https://www.gery.fi/site/assets/files/1355/kotiateriapalvelun_ateriatestaus.pdf
9. **Paavola S, Suominen M.** Katsaus ikääntyneiden ravinnonsaantiin ja ravitsemustilaan Suomessa. Verkojulkaisu osoitteessa: <https://www.gery.fi/hankkeet/ikaruoka/>

Kuvio 1. Ikääntyneiden luokittelu toimintakykyryhmittäin. (VRN 2010)

Ravitsemuksen ja ruokapalveluiden nykytila ikääntyneiden näkökulmasta

- Ikääntyneiden proteiinin saanti on usein liian vähäistä
- Toimintakyvyn heikentyessä kaupassakäynti, ruoanvalmistus ja ruokailu vaikeutuvat
- Itsenäisyys ja omatoimisuus halutaan säilyttää mahdollisimman pitkään ja ulkopuolisiin palveluihin halutaan turvautua vasta pakon edessä
- Ruokapalveluja käyttävät ikäihmiset ovat pääpiirteissään tyytyväisiä tarjottuihin palveluihin
- Tarjolla olevia ruokapalveluita ei tunneta
- Ruokailuun liittyvät sosiaaliset kontaktit ovat tärkeitä
- Maaseudulla kaukana palveluista asuvia ikääntyneitä huolestuttaa ateriapalveluiden saaminen kotiin

Kuvio 7. Ikääntyneiden kokemat haasteet kotona tapahtuvassa ruokailussa.

Kuvio 11. Ideaalisen kotiaterian elementtejä.

Ruokapalveluiden nykytila ruokapalvelujen ja kotihoidon toimijoiden näkökulmasta

- Ruoka- ja vanhuspalveluvastaavien mielestä kotiateriapalveluiden nykytilanne on pääpiirteissään toimiva
- Kotiateriapalveluiden toimintatavoissa ei ole ajan kuluessa tapahtunut suuria muutoksia
- Kotiateriapalveluiden toimintaa ohjaa taloudellisuus, suositukset ja ohjeet
- Asiakkaan valinnanvapaus on melko vähäistä
- Ruokailua ja ravitsemustilaa tukevia kehittämistoimenpiteitä tehdään sekä ruokapalveluissa että kotihoidon piirissä
- Hyviä ruokapalvelukokeiluja on olemassa ja niitä voisi hyödyntää laajemmin, mikäli hankkeet on dokumentoitu hyvin

Yleiskuva ikääntyneiden kotiateriapalveluiden nykytilasta

Ikäihmisten kotiateriapalveluihin liittyviä asioita	Toimintatavat
Kotiateriapalvelujen tuottaja	Pääasiallisesti kunnallinen tai maakunnallinen toimija
Kotiaterioiden tuotantotapa	Yleisin cook&serve -menetelmä
Kotiaterialistojen suunnittelu	Alusta lähtien kotiaterialistat ikäihmisten näkökulmasta suunniteltiin alle kolmanneksella vastaajakunnista
Kotiaterialistan kierron pituus	Vähintään neljä viikkoa. Suurimmalla osalla kuusi viikkoa tai enemmän
Kiertävän kotiaterialistan vaihtumisuseus	Vaihtui vuoden aikana kahdesti tai useammin
Vakioruokaohjeet	Käytössä suurimmalla osalla vastaajakunnista
Ravitsemussuositusten käyttö	Noudatettiin yleisesti ikäihmisille suunnattuja ravitsemussuosituksia (VRN 2010)
Ravitsemuslaadun varmistaminen	Laskettiin pääasiallisesti ravintolaskenta-ohjelmalla tai tuotannonohjausjärjestelmällä
Raaka-ainevalinnat	Makua, rakennetta, ravitsemuslaatua ja toimitusvarmuutta pidettiin joko erittäin tärkeänä tai tärkeänä Kotimaisuutta pidettiin erittäin tärkeänä tai tärkeänä useammin kuin lähiruokaa
Ruokapalveluista yleisesti tilattavissa	Rakennemuunnettuja aterioita, erityisruokavaihtoehtoja ja tehostettuja aterioita

Yleiskuva ikääntyneiden kotiateriapalveluiden nykytilasta

Ruokapalveluista vain vähäisesti tilattavissa	Useammasta ateriavaihtoehdoista haluamansa, elintarvikkeita (kauppapalvelua) ruokapalvelussa valmistettuja välipaloja ja täydennysravintovalmisteita
Eri ateriakokovaihtoehtojen tilaaminen	Mahdollista tilata noin puolesta ruokapalveluista
Kotiaterioiden kuljetus	Pääasiallisesti yksityinen toimija tai kunnan kuljetuspalvelu
Kotiateriatilausten tekeminen	Yleisimmät tavat paperilomakkeella, puhelimella sekä sähköisellä tilauskaavakkeella tai vastaavalla. Mobiililaitteella tilaaminen oli harvinaista
Kotiateriapalveluista tiedottaminen	Yleisimmin kotihoito tiedotti asiasta
Palautteen saaminen kotiaterioista	Suullisena palautteena (mm. ruuan kuljettajan välityksellä) ja asiakastyytyväisyyskyselyiden avulla
Palautteen hyödyntäminen	Ruokalistojen kehittämisessä ja yksilöllisten toiveiden huomioimisessa
Ravitsemustilan arviointi	Suurin osa vanhuspalveluvastaavista ilmoitti, että kotihoito tekee arviointeja tarpeen mukaan
Tärkeimmät ravitsemustilan arviointimenetelmät	Painon seuranta, syödyn ruoan ja juoman määrän silmämääräinen arviointi, MNA-testi, ruokahalun muutosten seuranta

Syömisestä
muistuttaminen
ja syömiseen
kannustaminen

Ateriapalveluista
tiedottamisen
lisääminen eri
tiedotuskanavien
kautta

Ruoan maun
ja mieleisyyden
korostaminen

Toiminnan
asiakaslähtöisyyden
korostaminen

Päivän
kaikkien aterioiden
ja välipalojen
saatavuus niitä
tarvitseville

Kotiaterioiden
logistiikan
kehittäminen
varsinkin haja-
asutusalueilla

Valinnan-
vaihtoehtojen ja
-vapauden lisääminen
niin ateriatarjonnassa
kuin tavoissa
ruokailla

Palvelu-
tarpeen
kartoittaminen
riittävän usein ja
muutos
tilanteissa

Ikäihmisten
ruokapalveluiden
kehittämistyön
riittävä
resursointi

Yhteistyön
ja vuoropuhelun
lisääminen eri
toimijoiden ja
asiakkaan kesken

Muisti-
sairaiden
erityistarpeiden
huomioiminen

Ammatti-
taitoisen henkilöstön
riittävydestä
huolehtiminen
ruoka-palveluissa ja
kotihoitossa

Ravitsemus-
laadun
varmistaminen
pienistäkin ruoka-
annoksista

Ennako-
luulottomien mallien
kehittäminen ikä-
ihmisten ruoka-
palveluiden
toteuttamiseen

Ateriapalvelu-
mahdollisuuden
laajentaminen
kaikille ikä-
ihmisille

Sähköisten
ateriatilaus-
ja yhteydenpito-
järjestelmien
kehittäminen

Yhteisöllisen
ruokailun
kehittäminen ja siihen
kannustaminen

Ratkaisuja tarpeisiin – mihin voimme
vaikuttaa heti ja mihin pitemmällä
aikavälillä?

Ikääntyneiden ruokapalvelut muissa EU-maissa

- Muiden maiden toimivista ikäihmisten ruokapalveluihin liittyvistä käytänteistä kannattaa ottaa mallia Suomeen
- Ruoanvalmistus ja ruokailu ovat osa toimintakyvyn ylläpitoa ja kuntouttavaa toimintaa
- Ikäihmisten ruokapalveluiden toimivuuteen ja joustavuuteen on panostettu
- Asiakaslähtöisyys, ruoan kulinaarinen laatu ja ikäihmisen itsemääräämisoikeus korostuvat
- Ikäihmisten kanssa työskentelevät saavat koulutusta kohderyhmänravitsemukseen ja ruokailuun liittyvistä erityistarpeista

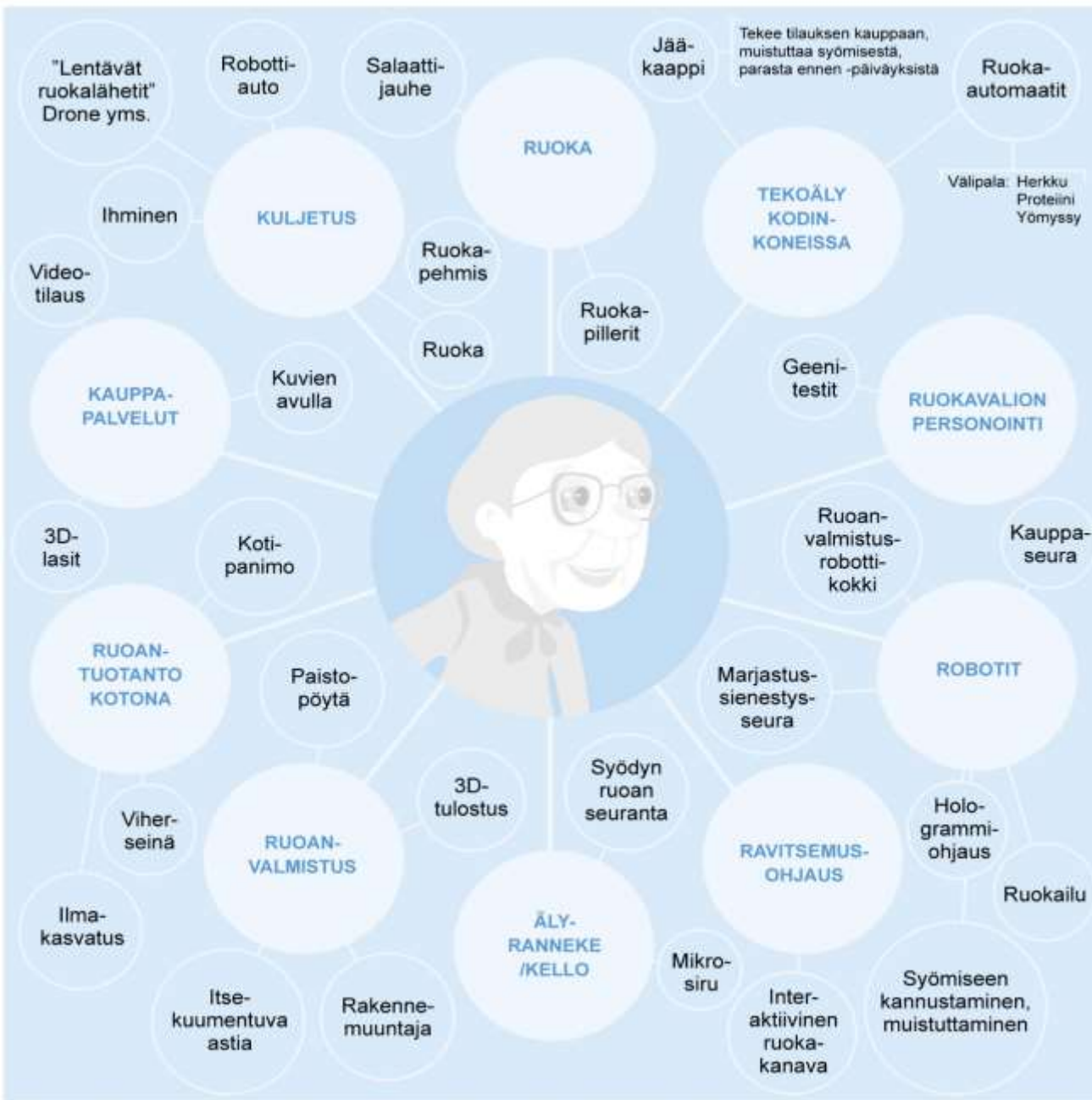

Kuvio 9. EU-maiden vertailussa esiinnousseita tekijöitä, joilla parannetaan ikäihmisten ruokapalveluiden laatua Suomessa.

Kuvio 10. Suomeen sovellettavissa olevia esimerkkejä ikäihmisten ruokapalveluiden kehittämisestä.

Kuvio 12. Innovatiivisia ratkaisuja ikääntyneiden ruokapalveluihin.

Huomioita selvitystyön perusteella

- Hyvä ravitsemus ja ruokailu tulee ymmärtää nykyistä vahvemmin kotona asumista mahdollistavina tekijöinä
- Ruoan tarve on päivittäinen perustarve, jonka saatavuudesta tulee huolehtia riippumatta ikääntyneen kunnosta ja palvelujen tarpeesta
- Ruokapalvelut tulee mieltää tukipalvelujen sijaan peruspalveluna, jonka toteutuminen tulee varmistaa kaikilla ikääntyneillä
- Tutkittua tietoa ikääntyneiden ruokapalvelukokemuksista tarvitaan lisää

Toimenpide-ehdotuksia ikääntyneiden kotona asumista tukevien ruokapalvelujen kehittämiseen

Kuvio 17. Ikääntyneiden hyvää ravitsemusta ja ruokailua edistävät toimenpide-ehdotukset.

1. Tuettu ateriointi mahdollistetaan vanhuuseläkkeellä oleville

- Ikääntyneiden hyvää ravitsemusta kannattaa tukea ennakoivasti ennen ravitsemustilaa heikentävien riskitekijöiden ilmaantumista.
- Hyvän ravitsemuksen ylläpito ehkäisee toimintakyvyn heikkenemistä ja ennaltaehkäisy on edullisempaa kuin korjaava hoito.
- Valtakunnallisesti tulee luoda ikääntyneille tarkoitettu ateriatukimalli. Se voi olla rinnastettavissa korkeakouluruokailun ateriatukeen.
- Ateriatuki edistäisi yhdessä ruokailua ja palvelujen saavutettavuutta sekä varmistaisi aterioiden ravitsemuksellisen laadun ja hyvän hinta-laatusuhteen.

2. Ruokapalveluista tiedotetaan ikääntyneille jo varhaisessa vaiheessa

- Ikääntyneillä ei ole tietoa mitä ruokapalveluja heillä on käytettävissään, eivätkä he tiedä mistä tietoa voi etsiä.
- Tiedottamista on parannettava, jotta ikääntyneet löytävät tiedon helposti eri toimijoiden tarjoamista ikääntyneille sopivista ruokapalveluista.
- On luotava valtakunnallinen helppokäyttöinen nettialusta, johon eri toimijat voivat lisätä tietoa ruokapalveluistaan, ja jossa palvelujen käyttäjät voivat käydä arvioimassa palveluja.

3. Hyviä käytäntöjä ikääntyneiden ruokailusta jaetaan ammattilaisten keskuudessa

- Ikääntyneiden ruokapalveluiden hyvistä käytännöistä ja kehittämishankkeista on vaikeaa löytää tietoa, mikä voi johtaa päällekkäiseen kehittämistyöhön. Samaan aikaan kehittämisresursseista (raha, henkilöstö, aika) on pulaa.
- On ensiarvoisen tärkeää, että muualla kehitetyt hyvät käytännöt ovat systemaattisesti dokumentoituja ja helposti löydettävissä.
- Ikääntyneiden ruokapalvelujen hyvät käytännöt tulee koota yhteiselle sivustolle.

4. Ikäihmisten ravitsemusta ja ruokailua arvioidaan yksilötasolla ja seurataan väestötasolla

- Ikääntyneiden ravitsemustilan ja ruokapalvelujen arviointiin ja seurantaan kannattaa panostaa, koska ravitsemus ja ruokapalvelujen saatavuus sekä laatu vaikuttavat mahdollisuuteen asua kotona.
- Luodaan omaehtoiseen ravitsemuksen ja ruokailun seurantaan tarkoitettu itsearviointityökalu - Ikäruoka-testi.
- Valtakunnallinen ravitsemustieto tulee olla saatavilla myös 75 vuotta täyttäneistä ja sitä vanhemmista, koska toimintakykyyn, terveyteen ja ravitsemukseen liittyvät haasteet lisääntyvät iän karttuessa.
- Väestötasolla ikääntyneiden ravitsemuksen ja ruokapalvelujen indikaattoritiedon kerryttämisestä tulee sopia niin, että tiedot toimivat maakuntien ja kuntien strategioiden- ja hyvinvointikertomusten tietolähteinä ja sitä kautta auttavat tiedolla johtamisessa.

Keskeiset seurattavat indikaattorit ovat:

- **tahaton painonmuutos** ikääntyneen ravitsemustilan indikaattorina
- **ravitsemussuositusten noudattaminen ja todentaminen ravintosisältölaskennalla** ruokapalvelujen tuottamien aterioiden ravitsemuslaadun indikaattoreina
- **ravitsemuslaadun käyttö ehdottomana valintakriteerinä kilpailutettaessa julkisia ruokapalveluja** ravitsemuslaadun toteutumista hankinnoissa kuvaavana indikaattorina
- **maakuntastrategiaan** osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä on kirjattu **ikäntyneiden hyvän ravitsemuksen ja ruokailun linjauksia** ikääntyneiden hyvän ravitsemuksen edistämisen indikaattorina
- **kunnan hyvinvointikertomuksessa** raportoidaan **ikäntyneiden ravitsemuksen ja ruokapalveluiden toteutuminen** ikääntyneen hyvän ravitsemuksen toteutumisen indikaattorina

5. Ikääntyneiden ravitsemukseen perehtyneiden ravitsemusasiantuntijoiden saatavuus varmistetaan

- Ikääntyneet ja heidän kanssaan työtä tekevät ammattilaiset kaipaavat luotettavaa ravitsemustietoa ja – ohjausta.
- Jokaisessa maakunnassa tulee olla vähintään yksi ikääntyneiden ravitsemukseen perehtynyt ravitsemusasiantuntija.

6. Laaditaan ikääntyneiden ruokailusuositukset

- Ikääntyneiden ruokapalvelujen tuottamiseen, ruokailun järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuville tulee laatia selkeät suositukset ja käytännönläheiset ohjeistukset siitä, miten ikääntyneiden ruokapalvelut tulee järjestää.
- Tämä varmistaa ikääntyneille laadukkaat ruokapalvelut asuinpaikasta ja toimijasta riippumatta.

Valtakunnallinen taso – Ikääntyneiden hyvän ravitsemuksen ja ruokailun linjaukset ja toimenpiteet sekä indikaattoritiedon kerryttäminen

Ikääntyneiden hyvään ravitsemukseen ja ruokailuun liittyvät tavoitteet, toimenpiteet ja seuranta

Maakunnallinen taso – strategia, hyvinvointikertomus ja -suunnitelma, palveluvalikko, laatukriteerit

Kunnallinen taso – strategia, hyvinvointikertomus ja -suunnitelma, vaikutusten arviointi, ennaltaehkäisevä työ – yhteistyö järjestöjen kanssa

Ruokapalvelut – toiminta, toiminnan kehittäminen ja seuranta

Kuvio 16. Ikääntyneen hyvään ravitsemukseen ja ruokailuun vaikuttaminen.

Taulukko 4. Maakunnissa ja kunnissa huomioitavia ikääntyneiden hyvää ravitsemusta ja ruokailua edistäviä tekijöitä ja mahdollisia vastuutahoja.

Hyvää ravitsemusta ja ruokailua edistävät tekijät	Vastuutaho
Maakuntastrategiassa huomioidaan ikääntyneiden ravitsemus ja ruokailu osana terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyötä.	Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen johtoryhmä tai vastaavaa ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (HYTE) koordinaattori
Kunnan hyvinvointikertomuksessa käytetään indikaattoreita, jotka kuvaavat ikääntyneiden ravitsemuksen ja ruokapalveluiden toteutumisesta.	Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen yhteistyöryhmä tai vastaava ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (HYTE) koordinaattori
Ikääntyneiden toimintaympäristöihin liittyvissä muutoksissa tehdään ikäihmisten ruokailuun ja ravitsemukseen kohdistuvien vaikutusten arviointi.	Ympäristölautakunta, vanhusneuvosto, sosiaali- ja terveystoimi
Maakunnassa on vähintään yksi ikäihmisten ravitsemukseen perehtynyt ravitsemus- asiantuntija	Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen johtoryhmä

Taulukko 4 jatkuu

Kunta tarjoaa selkokielistä ja helposti löydettävää tietoa ja ohjausta kunnan alueella toimivista ikääntyneille sopivista ruokapalveluista

Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen, sosiaali- ja terveystoimen, ruokapalveluiden ja kotihoidon toimijat yhdessä viestinnän ammattilaisten kanssa

Kunta tukee ikäihmisen hyvää ravitsemusta ja ruokailoa tarjoamalla mahdollisuuksia monipuoliseen ateriointiin esimerkiksi yhteisölliseen ruokailuun.

Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen, sosiaali- ja terveystoimen, ruokapalveluiden ja kotihoidon toimijat yhdessä järjestöjen ja kolmannen sektorin kanssa

Sosiaali- ja terveysalan sekä ruokapalvelujen ammattilaisia koulutetaan säännöllisesti ikäihmisten ravitsemukseen liittyen esim. osaamisen todentamiseen valtakunnallisesti kehitettävällä Ikäruokapassi-koulutuksella ja -testialustalla (verkkopohjainen koulutus ja testi).

Sosiaali -ja terveystoimen, ruokapalveluiden ja kotihoidon toimijat yhdessä ravitsemusasiantuntijoiden kanssa

Ruokapalveluita kilpailutettaessa ja hankintakriteerinä käytetään ravitsemuslaadun lisäksi ruokapalvelun laatua ja ruokapalvelussa käytettävien raaka-aineiden kestävä kehityksen mukaisuutta (ilmastokestävät valinnat ym.).

Ruokapalvelujen tilaajat

Taulukko 5. Ikääntyneiden ruokapalvelujen järjestämisessä huomioitavia asioita.

Huomioidaan ikäihmisten ruokapalveluissa valinnanvapaus, yksilöllisyys ja itsemääräämisoikeus.

Kehitetään ikäihmisille tarjottavan ruoan ravitsemuksellista ja kulinaarista laatua asiakkaiden tarpeita kunnioittaen. Taataan ravitsemuslaatu pienissäkin ruoka-annoksissa.

Mahdollistetaan päivän kaikkien aterioiden ja välipalojen saatavuus sitä tarvitseville.

Huomioidaan ruokailun sosiaaliset ulottuvuudet ja mahdollistetaan ikäihmisten yhteisölliseen ruokailuun osallistuminen.

Tiedotetaan ikäihmisten ruokapalveluista selkokielellisesti eri tiedotuskanavissa.

Ohjataan ruokapalvelujen uusiin innovaatioihin riittävästi resursseja (taloudellinen ja inhimillinen pääoma).

Taulukko 5 jatkuu

Kerätään ja käytetään asiakaspalautetta toiminnan suunnittelun tukena ja otetaan ikäihmiset vahvasti mukaan kehittämiseen yhdessä ruokapalvelun, kotihoidon ja omaisten kanssa.

Kehitetään ateriatilaus- ja yhteydenpitojärjestelmien vuoropuhelua ja joustavuutta kotipalvelun ja ruokapalvelun välillä sekä ruokailusta muistuttavien ja ruoan syödyksi tulemisen seurantajärjestelmiä erityisesti muistisairaita ajatellen.

Huolehditaan ruokapalvelu- ja kotipalveluhenkilöstön täydennyskoulutuksesta ikäihmisten erityiskysymyksiin liittyen (mm. erityisruokavaliot, ravitsemustilan heikkeneminen sekä elintarviketurvallisuus ja -hygienia).

Huolehditaan ammattitaitoisen henkilöstön riittävydestä ruokapalveluissa ja kotihoidossa, keinoina henkilöstön jaksamisesta sekä rahallisista ja laadullisista kannustimista huolehtiminen ja alan imagon nostaminen.

Kuvio 14. Ikääntyneiden ryhmät toimintakyvyn mukaan (VRN 2010) ja heidän ruokapalveluihinsa huomioitavia asioita.

Kiitos!

Lisätietoja: raisa.valve@helsinki.fi

HELSINGIN YLIOPISTO
MAATALOUS-METSÄTIEEELLINEN TIEDEKUNTA

Gery
Gerontologinen ravitsemus
Gery ry

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS